

---

orthodoxe meerderheid in de raad niet meegekregen, omdat haar andere leiders, die in meerderheid uit de voorname Amsterdamse Réveilkring afkomstig waren of daaraan verwant, weigerden hem te volgen. De poging om via een in oktober 1872 opgerichte vereniging van kerkeraadsleden, 'Beraad' genaamd, toch een meerderheid te forceren, was op niets uitgelopen. Kuyper voelde zich op dat moment als de knecht des HEREN uit Jesaja, die door allen miskend werd. Toen een van zijn medestanders in *De Vereeniging: Christelijke Stemmen* van februari 1873 'Beraad' verdedigde, verscheen daarop in het maartnummer van dit blad een reactie van ouderling J.H. van der Linden, die betoogde dat 'Beraad' in feite neerkwam op een deloyale machtsgreep in de kring van orthodox-hervormde kerkeraadsleden. Kuyper reageerde prompt. Op 9 maart kondigde hij in *De Standaard* aan, dat hij de tegenschrijver in de *Stemmen* van repliek zou dienen. Inderdaad verscheen in het aprilnummer van laatstgenoemd blad een op 29 maart gedateerd artikel. Kuyper liet het daar niet bij. Op 1 mei bracht hij het stuk opnieuw uit in een afzonderlijke brochure bij de uitgever van de *Stemmen*, Höveker & Zoon te Amsterdam: de *Confidentie*. Aan het oorspronkelijke stuk van zo'n dertig bladzijden waren nog eens tachtig pagina's toegevoegd, die openden met de bewuste autobiografische terugblik.

Toen Kuyper de brochure schreef lag hij niet alleen overhoop met zijn kerkeraad. Hij was van februari tot mei 1873 tevens, zowel publiekelijk als in persoonlijke briefwisseling, in een emotionele discussie gewikkeld met J.H. Gunning jr. Onderwerp was in dit geval het Schriftvraagstuk; wat betekende de uitspraak: 'De Schrift is Gods woord'?'³⁶

Daarnaast zocht Kuyper in die maanden naar wegen om uit de impasse te komen waarin hij met zijn streven geraakt was. Hoe hij dit deed, blijkt uit wat hij 7 maart 1873 aan zijn geestelijke vader G. Groen van Prinsterer schreef. Trots somde hij een hele lijst werken op die hij tijdens zijn gedwongen rust had gelezen: de achtdelige *Works* van E. Burke, de *Collection des mémoires* van F.P.G. Guizot, werk van Alex. de Tocqueville en H.F.R. de Lamennais. Door deze lectuur rees bij hem de vraag of er vroeger niet zo iets als een specifiek gereformeerd staatsrecht kon zijn ontwikkeld, met doorwerkingen in later tijd, met name in Amerika. Zou de volkssoevereiniteit zoals die daar bestond niet heel goed antirevolutionair kunnen zijn? Het voorlopig resultaat van deze bezinning kwam naar buiten in de preek waarmee Kuyper op 23 maart 1873 zijn nieuwe collega Ph.S. van Ronkel bevestigde. Dit betoog over *Vrijheid* mondde uit in een scherpe afwijzing van de volkskerk en een oproep tot 'splitsing der kerken ... zonder

---

36. Vgl. *Confidentie*, 9-15, 46v.